

**PEDAQOJİ FİKİR TARİXİNDƏN
ИЗ ИСТОРИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ
FROM THE HISTORY OF PEDAGOGICAL THOUGHT**

UOT 37

Adilə Həsən qızı Nəzərova

*Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun aparıcı elmi işçisi
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,
<https://orcid.org/0000-0002-4340-6882>
[https://doi.org/10.69682/azrt.2024.91\(2\).129-133](https://doi.org/10.69682/azrt.2024.91(2).129-133)*

**NƏSİMİNİN FƏLSƏFİ GÖRÜŞLƏRİNİN ŞƏXSİYYƏTİN
FORMALAŞMASINA TƏSİRİ**

Адиля Гасан гызы Назарова

*ведущий научный сотрудник Института
Образования Азербайджанской Республики,
доктор философии по филологии*

**ВЛИЯНИЕ ФИЛОСОФСКИХ ВОЗЗРЕНИЙ НАСИМИ
НА ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ**

Adilya Hasan Nazarova

*leading researcher of the Institute
Education of the Republic of Azerbaijan,
doctor of philosophy in philology*

**INFLUENCE OF THE PHILOSOPHICAL VIEWS OF NASIMI ON THE FORMATION
OF PERSONALITY**

Xülasə. Nəsiminin şeirlərində sözlərin təsir gücü yüksəkdir, inandırıcıdır. Bu cür ifadə forması şairin yaradıcılığının bədii zirvəsi, həm də ədəbi şəxsiyyətinin mahiyyətidir. Nəsimi bütün şeirlərində cəsarətlidir, bütövlükdə yaradıcılığını əhatə edən əxlaq, mərdlik, şərəf, ləyaqət, həqiqət, ədalət, özünəinam anlayışları Nəsimi şəxsiyyətinin mahiyyətini ifadə edir. Əsarətə, mütiliyə, yalana qarşı gələn şair şagirdlərə öz əqidəsi yolunda şərəf və ləyaqətini qorumağı öyrədir. Ümumtəhsil məktəblərində Nəsimi poeziyasının tədrisi müasir gəncliyin şəxsiyyətinin formalaşmasında olduqca böyük rol oynayır.

Açar sözlər: *şəxsiyyətin formalaşması, özünü tərbiyə, inam, anlayış, təhsil, qəzəl*

Резюме. Воздействие слов в стихах Насими сильное и убедительное. Данная форма выражения является художественной вершиной творчества поэта, а также сущностью его литературной личности. Насими во всех своих стихах отличается нравственностью, храбростью, честью, достоинством, правдой, справедливостью и уверенностью в себе, охватывающим его творчество в целом, выражающим сущность личности Насими. Выступая против рабства, унижения и лжи, поэт наставляет учащихся защищать свою честь и достоинство на пути достижения своих убеждений. Преподавание поэзии Насими в общеобразовательных школах играет важную роль в формировании личности современной молодежи.

Ключевые слова: *формирование личности, самовоспитание, вера, понятие, образование, газель*

Summary. The impact of words in Nasimi's poetry is high and convincing. This form of expression is the artistic peak of the poet's creativity, as well as the essence of his literary personality. Nasimi is brave in all his poems, and the concepts of morality, bravery, honor, dignity, truth, justice, and self-confidence, which cover his creativity express the essence of Nasimi's personality. Opposing slavery, obstinacy, and lies, the

poet teaches students to protect their honor and dignity in the path of their beliefs. Teaching of Nasimi's poetry in secondary schools plays very important role in the formation of the personality of modern youth.

Keywords: formation of personality, self-discipline, confidence, understanding, education, ghazal

Nəsimi yaradıcılığında insanın özünüdərk problemi Azərbaycan ədəbiyyatında psixoloji fikrin inkişaf etməsinə də təsirini göstərmişdir. Şair şəxsiyyətin mənəvi-psixoloji azadlığını tələb edərək, insanı yaradıcı düha olaraq təqdim və tərənnüm edir. Nəsiminin fikrinə görə, insanın olduqca mürəkkəb quruluşu var. O, genetik cəhətdən şərtlənmiş varlıq olduğu kimi, sosial cəhətdən də fərdi xüsusiyyətlərə malik şüurlu varlıqdır. İnsanın davranışlarını tənzimləyən bu amillər şəxsiyyətin formalaşmasında da rol oynayır, onun həyatda tutduğu mövqe həmin keyfiyyətlərə əsaslanır. Genetik cəhətdən fərqli olaraq, sosial cəhətdən qazandığı müsbət xüsusiyyətləri təşəkkül etdirməklə insan həm də özünü tərbiyə edir. Şairə görə insan şəhvetə, qəzəbə, kinə, həsədə və s. insanı nüfuzdan salan hisslərə o zaman meyl edir ki, özündəki müsbət keyfiyyətləri inkişaf etdirə bilmir, özünü tərbiyədən uzaqlaşır. Bu da şəxsiyyəti özünüdərkdən uzaqlaşdırır.

İ. Nəsiminin həyat və yaradıcılığı əsasən, ümumtəhsil məktəblərinin VIII və X siniflərində tədris edilir. Şagirdlərdə tərbiyəvi ideyaların öyrənilməsi və inkişafı prosesində Nəsimi şeirinin əvəzsiz rolu vardır. Şairin bədii irsinin ideya dəyəri tam dolğun təsəvvür yaratdığı üçün şagirdlərə VI sinifdən başlayaraq yuxarı siniflərdə tədris olunması daha məqsədəuyğun olar. Təbiidir ki, şairin şeirlərinin məzmunu və məna dəyəri şagirdlərə öyrədilərkən dini-fəlsəfi şeirləri qədər də tərbiyəvi-didaktik şeirləri nümunə gətirilir. Çünki, pedaqoji ədəbiyyatda didaktik nümunələrin mövzusu həm təhsil, həm də təlim nəzəriyyəsi kimi, bəzən də hər ikisinin vəhdəti kimi nəzərdən keçirilir ki, bu daha düzgündür.

Nəsimi malik olduğu genetik və sosial keyfiyyətləri müsbətə doğru inkişaf etdirərək öz ideyaları uğrunda inadla mübarizə aparmış, bu yolda misilsiz səbr, dəyanət göstərmişdir. Ona Allahsız deyənləri tənqid etmiş, onlara “mən”lərini tanıması üçün yollar göstərmiş, özünüdərkə çağırılmışdır. İnsanın qüvvəsini, qüdrətini öz “mən”i üzərində göstərmişdir:

Mən mülki-cəhan, cəhan mənəm, mən,
Mən həqqə məkan, məkan mənəm, mən.
Mən ərşilə fərşü kaf-u nünəm,

Mən şərhə bəyan, bəyan mənəm, mən.
...Mən cümlə cahani-kainatəm,
Mən dəhri-zəman, zəman mənəm, mən.

Nəsimi bu misraları ilə hər şeyin “mən”də - insanda olduğunu deyirdi. Yer, göy, “kaf-u nün” (Tanrının “Ol!” əmrinə işarədir), bütün varlıq, dünya insandır. İnsan surətdə və mənada həqiqətdir, buna görə də həqiqəti – yəni özünü bəyan etməlidir.

Şair hesab edir ki, insanın öz üzərində qələbə çalması, mənəvi qəhrəmanlığı nəfsini öldürməsidir. İlahi eşqin yolunu tutan insan öz ruhunu qidalandırır, həqiqətə yaxınlaşan insan artıq o nuru özündə gəzdirir, “mən”ini tapır - “mən” zərrədir:

Bir ovuc tozdu küləklər qarşısında bu bədən.
Ömrümüz qor tək ərir hər bir Günəşdən, şöladən.

İnsan üçün mərifətdən özgə yoxdur bir bəzək,
Aqil insan zər üçün öz ömrünü verməz hədə.

Nəsiminin şeirləri insanı qəlbi ilə, mənəvi dünyası ilə, ümumilikdə dünya ilə münasibətləri özündə cəmləşdirir və bu münasibətlərin müsbət fonunla kamilləşir. Nəsimi özü kamil insan nümunəsidir. O özünü təqdim etməklə insanları da özünü tanımağa, onların öz dəyərlərinin fərqi-də olmağa çağırır. Əslində bu təqdimatla da kamil insan modelinin sirləri açılır.

Orta məktəblərdə ədəbiyyat dərslərində aparılan müzakirələrdə şagirdlər Nəsiminin ədəbi irsinin müasir dövrümüzə daha əhəmiyyət kəsb edən tərbiyəvi əhəmiyyətli şeirləri ətrafında fikir mübadiləsi aparırlar. Bu, onlara həm yeniyyətə, həm də gənclik yaşlarında qərar verib nəticə çıxarmağa kömək edir.

“...Tərbiyə işinin tarixi insanlığın tarixi qədər qədimdir. Öyrətmək, yol göstərmək, istiqamət vermək işi yer üzündə ilk insanların yaşadığı dövrdən başlamışdır. Tədrislə həyat inkişaf edib ictimai-iqtisadi formasiyalar dəyişdikcə, xalqlar formalaşdıqca pedaqoji fikirlər toplumu yaranmışdır: bu, xalq pedaqogikasıdır. Hər xalqın öz pedaqoji baxışları, şəxsiyyətin doğru-dü-

rüst böyüyüb boya-başa çatması ilə bağlı fikirləri var, və o, əsrlərin sınağından çıxdığı üçün etibarlıdır.” (1,s.14)

Nəsiminin insan obrazı Haqq insan münasibətləri müstəvisindədir. Şairin poeziyası bütün mayasını, məzmun, ideya və bədii-fəlsəfi gücünü məhz bu münasibətlərin – hürufi etiqadından, ona inanclarının enerjisindən alır. Onun Nəsiminin yaradıcılığının panteizm fəlsəfəsinin müddəaları əsasında işlənməsi şərh edilir. Panteizmə görə bütün kainat Tanrıdan ibarətdir, qalan şeylər, həmçinin canlılar, o cümlədən insan da vahid Tanrının hissəcikləridir. Bir zaman Tanrı ilə vəhdətdə olan hissəciklər öz əsillərindən ayrı düşdükləri üçün dərin kədər hissi keçirir, odur ki, bu arzuya çatmaq üçün insan kamilləşməlidir. Nəsimiyə görə insanın kamilləşməsi üçün insanlığın kamilləşməsi gərəkdir. Şəxsiyyətin formalaşması və inkişafı, yəni kamil insanın yetişməsi tərbiyədən başlayır. Tərbiyə isə məktəb yaşlarından mənəvi, fiziki, əqli, estetik, etik, dini, hüquqi və s. tərbiyə ilə yetişdirilməkdən asılıdır. Şairin fəlsəfi görüşləri həyata yeni atılan yeniyetmə və gənclərin bir şəxsiyyət kimi formalaşmasına təsir edir, onları öz soy köklərinə bağlı yetişməyə, böyüklərinə hörmət etməyə, ənənələrinə bağlı olmaya sövq edir.

Müasir ədəbiyyat dərslərində İmadəddin Nəsiminin həyat və yaradıcılığının öyrənilməsi şagirdlərin yüksək mənəvi keyfiyyətlərə, fəal həyat mövqeyinə malik, müstəqil, yaradıcı şəxsiyyət kimi formalaşmasında mühüm rol oynayır. (2, s.65)

Professor Yaşar Qarayev yazırdı ki, “elm Darwinin şəxsində insanın meymun mənşəyini, ədəbiyyat (poeziya) isə Nəsiminin şəxsində ilahi mənşəyini kəşf etdi.”

Nəsiminin bədii sənəti ümumilikdə insanın gözəlliyinə, ucalığına, aliliyinə səslənən himndir. Bu keyfiyyətlər ancaq özünü dərk edən kamil insanlara xas xüsusiyyətlərdir.

Nəsiminin humanistliyi bunda idi ki, nədən insanların məhvinə hökm vermir, əksinə onları islah olmağa, haqq yoluna gəlməyə, özünü-tərbiyəyə dəvət edirdi. Buna görə də, şairin əsərləri bütün dövrlərdə olduğu kimi, indi də bəşəriyyətin xilas uğrunda bir silahdaş olaraq çıxış edir. Bu tendensiyalar orta məktəb şagirdlərinin bir şəxsiyyət kimi inkişafına, onun təlim-tər-

biyəsinin inkişafına, onların gələcək perspektivlərinə təsir göstərən amillərdəndir.

Araşdırmalar göstərir ki, ümumtəhsil məktəblərdə Nəsiminin tədrisinə ayrılan saatlar (2 saat) şairin şəxsiyyətinin, yaradıcılığının və ədəbi irsinin birlikdə təqdim olunması üçün yetərsiz qalır. Halbuki tərbiyə, əxlaq, mərdlik, cəsarət, iradə və s. kimi keyfiyyətlər şəxsiyyətin bütövləşməsi baxımından əsas göstəricidir. Bu qədər öyrədici və yetişdirici olduğu təqdirdə Nəsimi irsinin öyrənilməsinə orta məktəblərdə daha çox yer ayrılması məqsədəuyğundur.

Dahi şairin sənətindəki dərin humanizm ideyaları əxlaq tərbiyəsinin poetik təbliği baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Onun dərin humanizmi qlobal-bəşəri mahiyyət daşıyarsa, yüksək poetik sənətkarlığı, dilinin şirinliyi və axıcılığı, heyrətamiz poetik ritmi xalqın estetik zövqünün kamilləşməsində önəmli rol oynayır.

Bildiyimiz kimi, pedaqogika elminin qarşısında duran başlıca problemlərdən biri təhsilin məzmunca işlənilmə məsələsidir. Xüsusən humanitar fənlərin hansı məzmununda işlənilməsi yetişməkdə olan gənc nəslin gələcək inkişafında mühüm rol oynayır. Tədris edilən hər bir fənn şagirdlərə müəyyən bacarıqlar, keyfiyyətlər aşılamaqla yanaşı, həm də onların həyatda tətbiq edilməsinə kömək edir. Bu baxımdan ədəbiyyat fənninin imkanları xeyli genişdir. Azərbaycan dili və ədəbiyyatının tədrisi strateji əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdəndir. Ədəbiyyat dərslərində Nəsiminin şeirlərinin öyrədilməsi şagirdlərin təbiət, cəmiyyət və insan haqqındakı düşüncələrinin inkişafına, onların bir şəxsiyyət kimi kamil yetişməsinə təsir edir. Nəsimi şeirləri orta məktəbin yuxarı siniflərində təhsil alan yeniyetmələrə və gənclərə ictimai hadisələri düzgün qiymətləndirməkdə, baş verən hadisələrdən doğru nəticə və qərar çıxarmaqda, ümumiyyətlə, həyatı dərk etməkdə doğru yol göstərir, onlara milli və yüksək bəşəri ideyalar, yüksək əxlaqi dəyərlər, azadlıqsevərlik, humanizm və s. kimi keyfiyyətlər aşılayır. Nəsiminin əsərlərinin bədii təsir gücü şagirdləri istənilən məqsədə istiqamətləndirməyə qadirdir. Şeirlərindəki “mən” gənc oxucunun qəlbində silinməz izlər buraxır. Tədqiqatlardan müəyyən olur ki, Nəsiminin əsərləri şagirdlərin dünyagörüşünün formalaşmasına, onların şəxsiyyətinin inkişafına çox böyük müsbət təsir göstərir.

“Nəsimi ili”ndə Nəsimi irsinin daha çox təbliği məqsədilə fars dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə olunan “İmadəddin Nəsimi – 40 qəzəl” kitabında şairin 40 qəzəli Azərbaycan oxucusuna təqdim edildi. Həmin kitabda da əxlaqi, tərbiyəvi əhəmiyyətli fikirlər aşılayan çoxlu qəzəllər vardır. Nəsimi poeziyasında “İnsan kimdir və nəyə qadirdir?” sualının cavabını da məhz hürufi təriqətinə inamda, ondakı hikmətdə tapmaq olar. Çünki bu cavabların dini-fəlsəfi və bədii izahı, məntiqli açıqlaması həmin etiqaddakı İnsan-Allah münasibətlərinə dayanır. İnsan-Allah münasibətlər sisteminin mahiyyəti ümumilikdə bir neçə müddədə cəmləşir. Bu müddəalar bir neçə qoldan ibarətdir ki, onlardan ən önəmlisi budur: İnsan haqdır; Haqq İnsandır. Bu tezis Nəsimi yaradıcılığında “İnsan kimdir?” sualına cavab verir və İnsan-Allah münasibətlərinin əsasını təşkil edir. Göründüyü kimi Nəsiminin fəlsəfi poetikasının əsasında Tanrıya olan səmimiyyəti və inamı dayanır, onun dini-fəlsəfi görüşləri Şərq mədəniyyətindən kənara çıxmır.

“İmadəddin Nəsimi – 40 qəzəl” kitabından “Onuncu qəzəl”dən bir neçə beytə nəzər salaq:

Yüksək, aşağı bilməz, Tövhid¹ məqami, ey can,
Haqq yolçusu seçilməz, tərsadı ya müsəlman.

“Mən”-“sən” sözün yığışdır, Surətlər*
aləmində,
Məna göyündə ancaq, insan gərəkdi, insan!

Haqq nuri parlayınca, birdir bütün boyaqlar,
Göydən seçilməz ulduz, parlaq günəş doğan an.

Sən Tanrının vücudi, həm Tanrının nişanı,
Sən Tanrımı ararsan? İlk öncə qəlbini an. (3, s.38)

Nəsiminin bütün yaradıcılığını izləyərkən, görünür ki, şairin öz mövqeyini, xüsusilə insan haqqındakı yüksək düşüncələrini oxucuya təlqin etmə gücü var. Bu güc İnsanı təqdim epiteti kimi Nəsiminin şair, filosof və İnsan “mən”inin başlıca qayəsidir.

Şəxsiyyət problemi həmişə ümumilikdə Şərq fəlsəfəsinin, klassik ədəbiyyatın, pedaqoji

və psixoloji fikrinin hədəfi olmuşdur. Şəxsiyyətin inkişafında klassik poeziyanın əsasını təşkil edən öyüd-nəsihətin, məsləhətin, insan sevgisinin, haqqa-ədalətə çağırışın rolu danılmazdır. Nəsiminin fəlsəfi şeirləri öz gücü və keyfiyyəti ilə insanı ilahiləşdirən, eyni zamanda onu bəşər səviyyəsindən daha ucalığa qaldıran xüsusiyyətləri ilə seçilir. Hürufi ideyalarına əsaslanan şair insanı müqəddəsləşdirərək ucaldır. Şairi hürufi təliminə sövq edən də insanın şəxsləndirilməsi ideyası idi.

Həmid Araslı İ. Nəsimi haqqında yazır. “Onun yaradıcılığı ədəbiyyatımızın ən maraqlı səhifələrindəndir. Nəsiminin əsərlərində insan, insan ləyaqəti, insan qüdrətinə inam geniş əksini tapmışdır.” (1, s.82)

Nəsimi qəzəllərindəki qərarlılıq, sözünün əri olma, cəsarətli xarakterləri əks etdirən özünüifadə formaları ilə insan şəxsiyyətinin inkişafına təsir edir.

Nəsiminin dünyəvi şeirləri olduqca rəngarəngdir. Həmin əsərlərdə şair həyatı hadisələri, insana məhəbbəti və qəlb gözəlliyini tərənnüm etmiş, eyni zamanda ictimai məzmunlu, fəlsəfi mənalarnı təbiətlə vəhdətdə təsvir etdiyi mövzulara həsr etmişdir. “Neylərəm?”, “Yanaram”, “Yar zülfü”, “Yaxşı” və s. qəzəlləri şəxsiyyəti formalaşdıran insana məhəbbəti tərənnüm edir. Bu qəzəllərin bəzilərinin müasir ədəbiyyat dərslərlərinə salınması problemin həllinə müəyyən qədər kömək edə bilər.

“İmadəddin Nəsimi-40 qəzəl” kitabındakı yeddinci qəzəldən bir beytə baxaq:

Tən etmə sayqısızca, pərvanə odda yansa,
Yox çarəsi, nə etsin? Şəmi-camalə çatdı.
(3, s.29)

Nümunədə şair tənə etməyi, sayğısızlığı tənqid edir, çarəsiz olana xoşgörü ilə yanaşmağı, ona kömək etməyi məsləhət görür. Bu Nəsiminin milli-mənəvi dəyərlərə, dini dəyərlərə nə qədər həssaslıqla yanaşdığını göstərir. Bu dəyərlərin insan əxlaqının formalaşmasına təsirini bildirir. İnsanda yüksək dərəcəli mənəvi keyfiyyət hesab olunan ünsiyyət, dostluq, yüksək biliyə və dünyagörüşünə sahib olmaq, başqaları üçün nümunə olmaq, ətrafdakıların rəğbət və hörmətinə, sevgisinə sahib olmaq, gələcəkdə tutacağı mövqeni təmin edəcək xüsusiyyətlərdən biri də sə-

¹ Tövhid və Surət aləmləri İrfanda Tanrıya və ideyalara (surətlərə) məxsus aləmlərdir. Tövhid həm də Vəhdət-i vücuda işarə edir, yəni insan Tanrıdan ayrı deyil, onun özüdür.

birdir. Səbir insani xüsusiyyətlərdən biri kimi yeniyetməlik yaşlarında yaranır. Bu beytdə şair gənc nəslə şəxsi həyatlarında baş vermiş bir sıra uğursuzluqları, xoşagəlməz halları dözümlü və səbirlə qarşılamaya çağırır.

Şairə görə hər insan dünyaya təmiz gəlir, amma pis vərdişlər, ehtiraslar, dünyaya aludə olub, özünü aldatmağa, öz mənşəyini tanımağa ona maneə yaradır. Bu maneələrdən xilas olmaq üçün bu qərribə dünya ilə yaxından tanış olmaq, kainatın və insanların ayrılmaz bir bütöv olduğunu başa düşməyə çalışmaq lazımdır.

Möhkəm mənəvi bütövlük və kamillik İmadəddin Nəsiminin idealıdır. Orta əsrlər Azərbaycan poeziyasında insanı Nəsimi qədər uca və möhtəşəm səviyyədə, qüdrətli təqdim edən sənətkar göstərmək çətindir. O, klassik ədəbiyyatda xüsusi yer tutan humanizm fəlsəfəsini yeni mərtəbəyə qaldırmışdır. Akademik İsa Həbibbəylinin qeyd etdiyi kimi, “...Nəsiminin həyat və yaradıcılığının ali və orta məktəblərdə tədrisi, dərslərdə tutduğu yer məsələlərinə də yenidən qayıtmağa borcluyuq. Bütün dünya bu reallığı bir daha bilməlidir ki, İmadəddin Nəsimi cahana və zamana sığmayan, əbədiyaşar Azərbaycan şairidir. Nəsimi Azərbaycan ədəbiyyatı və ictimai fikri

qarşısındakı böyük xidmətləri ilə ölməzlik qazanmış qüdrətli sənətkardır.” (4)

Nəsimi böyük əqidə adamı, öz ideyaları uğrunda dönməz mübarizə aparan əzmkar şəxsiyyətdir. Onun həyatı və yaradıcılığı özündən sonrakı nəsillər üçün həmişə ideal insan nümunəsi olaraq təbliğ edilmişdir. Nəsiminin həm həyat yolu, bənzərsiz bədii əsərləri Azərbaycanda məktəb qurulandan bugünədək tədris olunmaya başlamışdır. Müstəqillik dövründə isə Nəsiminin həyatı və yaradıcılığı yeni aspektdə tədqiq edildi. Tədqiqatlar şairin bədii irsində yer alan yeni şifrələrin açılmasını göstərir.

Problemin aktuallığı. Nəsimi şeirlərindəki fikir və ifadə tərzini müasir pedaqoji fikrin əsas ideyaları ilə uyğunlaşdıraraq, şagirdlərə özünü tanımağın yollarını göstərir, doğru yolu tapmaqda istiqamət verir.

Problemin yeniliyi. Nəsimi yaradıcılığında lirizm və sözlərin təsir gücünün genişliyi ilə seçilir. Sözlərin təsir gücü insanı uşaqlıq, yeniyetməlik, gənclik çağlarından formalaşdırmağa başlayır. Buna əsasən, hər tədqiqat işi şairin yaradıcılığında yeni ideyaları açmağa imkan verir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalə gənc tədqiqatçılar və ümumtəhsil məktəblərində dərslər üçün ədəbiyyat müəllimləri üçün əhəmiyyətli olacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Bədəlova, Ə.S. Təlim-tərbiyə. -Bakı: ADPU-nəşriyyatı, -2015. -291 s.
2. Hüseynoğlu, S., Həsənlı B., Nəsimi irsinin məktəbdə öyrədilməsi, Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi. -2019. №3-4
3. İmadəddin Nəsimi. 40 qəzəl. -Bakı: Qanun Nəşriyyatı, -2019, -128 s., -s. 38
4. Həbibbəyli, İ. Cahana sığmayan Azərbaycan şairi, AMEA-nın vitse-prezidenti, Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri, akademik. “Azərbaycan” qəzeti, 16 yanvar 2019-cu il
5. <https://science.gov.az/az/news/open/9534>

E-mail: adile1970@mail.ru
Redaksiyaya daxil olub: 09.02.2024.